

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้านการทำบัญชีครัวเรือนและได้สืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความหมายของบัญชีครัวเรือน
2. ความเป็นมาของโครงการครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน
3. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของบัญชีครัวเรือน

บัญชีครัวเรือน หมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-จ่าย และจำนวนเงิน บัญชีครัวเรือนมีทั้งแบบบันทึกอย่างง่าย และแบบบันทึกที่ซับซ้อน เช่น การสำรวจข้อมูลครัวเรือนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่ ร.ก.ส. ให้การสนับสนุนโดยขอความร่วมมือจากเกษตรกรให้บันทึกบัญชีครัวเรือน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2548)

2. ความเป็นมาของโครงการครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน

ตามที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้สนับสนุนให้เกษตรกรลูกค้าจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อที่จะช่วยให้เกษตรกรลูกค้าสามารถบริหารการเงินของครอบครัวได้เป็นอย่างดี โดยรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด เก็บออมอย่างสม่ำเสมอและมีวินัยในการออม เพื่อเก็บเงินออมไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น ซึ่งนับว่าเป็นหลักเบื้องต้นในการวางแผนการเงินในอนาคต ธนาคารจึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการ “ครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกร บุตรหลานเกษตรกรเรียนรู้การบริหารการเงินของครอบครัวอย่างง่าย สามารถวิเคราะห์ตนเองซึ่งสามารถนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำไปสู่การออมของครัวเรือน

ธนาคารได้เล็งเห็นความสำคัญของโครงการที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. ให้สัมฤทธิ์ผล จึงได้จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ “โครงการครอบครัวเกษตรกรไทย

ร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน” กับ 4 ส่วนงาน ได้แก่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (กตส.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา (มสธ.) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) โดยมี กตส. และ ช.ก.ส. เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการ ส่วน สอศ. มสธ. และ มก. เป็นหน่วยงานสนับสนุน

และตามที่ธนาคารได้จัดทำโครงการครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือนขึ้นนั้น จึงได้มีการจัดทำโครงการ “จดดี มีรางวัล” เพื่อกระตุ้นให้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องในกลุ่มเป้าหมาย 4 ประเภท ได้แก่ เกษตรกรลูกค้ารายคน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) วิชากิจชุมชน/กลุ่มเกษตรกร และโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าบัญชีในครัวเรือนเป็นรากฐานสำคัญในระดับปัจเจกชน ซึ่งจะทำให้มีการต่อยอดไปในระดับชุมชนต่อไป ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้เกิดโครงการนี้ขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวเกษตรกร ได้เห็นความสำคัญของการทำบัญชีอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการทางการเงินของครอบครัวเกษตรกร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ รู้รายได้ รู้รายจ่าย รู้กำไร รู้ขาดทุน รู้ถึงการใช้จ่ายอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำไปสู่การออมในที่สุด (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2548)

วัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการ

1. เพื่อจุดประกายการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงินให้แก่ครอบครัวของเกษตรกร โดยใช้หลักของการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่าย ซึ่งมีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย เป็นประจำและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลังการจัดทำบัญชีครัวเรือน
2. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้มีการเรียนรู้การจัดการบริหารการเงินของครอบครัว เรียนรู้หลักการบัญชี และให้มีนิสัยการใช้จ่ายที่มีประโยชน์ รู้จักการออม
3. เพื่อเชื่อมโยงบัญชีครัวเรือนในระดับปัจเจกชน สู่บัญชีชุมชน ตลอดจนจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจน

เป้าหมายของการจัดทำโครงการ

1.เป้าหมายตามกลุ่มเกษตรกร

ในระยะเริ่มแรกของโครงการ ช.ก.ส. จะดำเนินการส่งเสริมให้ครอบครัวเกษตรกรไทยจัดทำบัญชีครัวเรือนจำนวน 900,000 ครอบครัว โดยผ่านกลุ่มบุคคลเป้าหมายใน 2 ระดับ ดังนี้

1.1 ระดับเกษตรกร

ธ.ก.ส. จะร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการแจกสมุดบัญชีครัวเรือนให้เกษตรกรไปจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างง่าย ซึ่งกำหนดกลุ่มเป้าหมายในระยะเริ่มแรกจำนวน 900,000 ครัวเรือน ดังนี้

- 1) กลุ่มเกษตรกร/ชุมชนที่ผ่านการอบรมสังขกรรมชีวิตตามโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ 5,000 ชุมชน จำนวน 300,000 ครัวเรือน
- 2) กลุ่มเกษตรกร/ชุมชนที่ผ่านการเรียนรู้แผนแม่บทชุมชน 1,000 ชุมชน จำนวน 100,000 ครัวเรือน
- 3) เกษตรกรตามโครงการแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชนของรัฐบาล (หนี้ในระบบ)
- 4) เกษตรกรที่มีปัญหาการชำระหนี้ (หนี้ในระบบ) จำนวน 50,000 ครัวเรือน
- 5) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 50,000 กองทุน จำนวน 400,000 ครัวเรือน

1.2 ระดับบุคลากรเกษตรกร

เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนของชาติ ได้เรียนรู้การจัดการบริหารการเงินของครอบครัว ฐึ่หลักของการจัดทำบัญชี มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์ในครอบครัวเกษตรกร โดย ธ.ก.ส. ส่งเสริมให้บุคลากรเกษตรกร เป็นผู้จัดทำบัญชีให้กับครอบครัวอีก จำนวน 10,000 ครัวเรือน ดังนี้

- 1) ธ.ก.ส. ร่วมมือกับโรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น ในพื้นที่ดำเนินงาน ธ.ก.ส. สาขาทั่วประเทศรับสมัคร “นักบัญชีครัวเรือนอาสา” เพื่อช่วยผู้ปกครองบันทึกบัญชีครัวเรือน
- 2) ธ.ก.ส. จะร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา จัดให้มีการอบรมเพื่อให้ความรู้การบริหารจัดการทางการเงินของครัวเรือน และหลักการบัญชีให้กับ “นักบัญชีครัวเรือนอาสา”
- 3) ธ.ก.ส. จัดให้มีโครงการประกวดการจัดทำบัญชีของ “นักบัญชีครัวเรือนอาสา” โดยมอบเป็นรางวัลทุนการศึกษาเพื่อเป็นการขับเคลื่อนโครงการ

2.เป้าหมายตามสาขา ในเบื้องต้นกำหนดเป้าหมายให้สาขา ๆ ละ 1,500 ราย รวมทั้งสิ้น

900,000 ราย โดยให้สาขานั้นเป้าหมายไปตามกลุ่มเกษตรกร ชุมชน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตามสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บัญชีครัวเรือนของเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงกับบัญชีชุมชนต่อไป
อนึ่ง ขอให้สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัด (สนจ.) ปรับเป้าหมายระหว่างสาขาได้ แต่ไม่กระทบภาพรวมจังหวัด และฝ่ายกิจการสาขา (ฝสข.) ปรับเป้าหมายระหว่าง สนจ. ได้ แต่ไม่กระทบภาพรวม ฝสข.

ระยะเวลาดำเนินงานของโครงการ

ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2548-31 มีนาคม 2552

งบประมาณในการดำเนินงานของโครงการ

1. ปี 2548 จำนวนเงิน 8 ล้านบาท
2. ปี 2549-2551 จะกำหนดงบประมาณเป็นปีๆ

กลยุทธ์ในการดำเนินงานของโครงการ

1.การบูรณาการ

1.1 บูรณาการการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร ในโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ซึ่งมีโครงการต่าง ๆ ของธนาคาร โดยมีเกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 500,000 ราย และให้ทุกสาขาเลือกตำบลนำร่องที่จะดำเนินงาน “โครงการครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน”

1.2 บูรณาการการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 400,000 ราย จากโครงการถ่ายทอดความรู้สู่กองทุนหมู่บ้าน 50,000 กองทุน

2.การขับเคลื่อน

2.1 ชักซ้อม ครู ก ครู ข (ครู ก ครู ข คือ พนักงานและเจ้าหน้าที่ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับการคัดเลือกและผ่านการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนมาแล้ว) ซึ่งมีอยู่จำนวน 2,000 ราย ชักซ้อมนักบัญชีครัวเรือนอาสา (บุตรหลานเกษตรกร) จำนวน 10,000 ราย ให้ขับเคลื่อนการปฏิบัติการในพื้นที่ และติดตามผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเป้าหมาย ตลอดจนประสานงานกับโรงเรียน องค์กรท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันติดตามผล

2.2 ให้ครู ก ครู ข คัดเลือก “ครอบครัวอาสาจัดทำบัญชีครัวเรือน” พ่อ แม่ ลูก ที่จะมีกิจกรรมสัมพันธ์และเรียนรู้การบริหาร การเงินในครอบครัวร่วมกัน โดยประสานงานกับโรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น

2.3 รมรณรงค์ให้พนักงานเป็นต้นแบบในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อสะท้อนตัวอย่างที่ดีให้แก่เกษตรกร

3.การประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อ VCD เอกสาร สื่อ วิทยุ และ โทรทัศน์ ผู้เกษตรกรและประชาชนในวงกว้าง

4.การสร้างแรงจูงใจ

แม้ว่าการทำบัญชีครัวเรือนเป็นผลดีต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาในการเรียนรู้แผนแม่บทชุมชน พบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น เกษตรกรละเลยในการทำบัญชี

ครัวเรือนทำบัญชีไม่ต่อเนื่อง ตลอดจนไม่บันทึกข้อมูลที่เป็นจริง ไม่ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่ลดค่าใช้จ่าย ไม่เกิดเงินออม ดังนั้น จึงควรสร้างแรงจูงใจหรือให้รางวัล ดังนี้

4.1 แรงจูงใจจากต้นแบบ

1. คัดเลือกบุคคลหรือครอบครัวต้นแบบ ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนและประสบความสำเร็จในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น นายเลี่ยม บุตรจันทา เกษตรกรในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา นายเล็ก กุศลชัยแก้ว ราษฎรชาวบ้านจากอินแปง จังหวัดสกลนคร
2. คัดเลือกชุมชนต้นแบบที่มีการเชื่อมโยงบัญชีครัวเรือนสู่บัญชีชุมชนและแผนแม่บทชุมชน ตลอดจนมีการแปลงแผนแม่บทชุมชน แผนวิสาหกิจชุมชน แผนการเงิน ผู้การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทำให้ชุมชนสามารถลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มรายได้เป็นจำนวนมาก
3. คัดเลือกชุมชนต้นแบบที่มีผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นจำนวนมาก
4. ประกวดเรียงความสะท้อนบทเรียนจากบัญชีครัวเรือน โดยพนักงาน ช.ก.ส. และบุคลากรหลายเกษตรกร

4.2 แรงจูงใจจากเงินใจ

1. กระตุ้นให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือน โดยกำหนดเงินใจให้เกษตรกรนำมาแสดงต่อพนักงานในวันทำสัญญาเงินกู้ โดยเฉพาะเกษตรกรรายใหญ่จะได้ประโยชน์มากในการทำบัญชีครัวเรือน
2. ให้มีการชดเชยดอกเบี้ยเงินกู้สำหรับเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเงินใจในนี้กองทุนหมู่บ้านบางแห่งสนใจจะนำไปปฏิบัติ
3. ให้รางวัลสำหรับชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 80 ขึ้นไป

วิธีการดำเนินงาน/แผนปฏิบัติงานของโครงการ

1. สำนักงานใหญ่

1.1 ฝายนโยบายและกลยุทธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. ดำเนินการจัดทำโครงการและกำหนดกลยุทธ์ดำเนินงาน
2. ออกแบบและจัดทำสมุดบัญชีครัวเรือน
3. ประสานงานดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ
4. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ตามความเหมาะสม
5. ติดตามประเมินผลโครงการ
6. จัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการ

1.2 ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. จัดทำคำชี้แจงและวิธีปฏิบัติ เพื่อให้ส่วนงานในพื้นที่ดำเนินการ
2. ปรับปรุงโครงการ กำหนดกลยุทธ์ดำเนินงาน และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
3. สนับสนุนการปฏิบัติงานโครงการในพื้นที่เป้าหมาย
4. ชักจูงสมัคร ก. ครุ ข กองทุนหมู่บ้าน เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน
5. กำหนดแผนงานการมอบสมุดบัญชีครัวเรือนให้กับเกษตรกรลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย
6. ดำเนินการให้ความรู้แก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในการจัดทำบัญชีครัวเรือนร่วมกับครุ ก ครุ ข
7. จัดประกวดเรียงความสะท้อนบทเรียนจากบัญชีครัวเรือนระดับประเทศ โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท ฝ่ายนโยบายและกลยุทธ์ ฝ่ายนโยบายรัฐ ฝ่ายบริหารกลาง และฝ่ายกิจการสาขา 1-9

1.3 ฝ่ายนโยบายรัฐ

1. มีหน้าที่รับผิดชอบการพิจารณาดำเนินการจัดสรรงบประมาณจากงบประมาณแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ประจำปีงบประมาณมาใช้ในการนี้ตามความเหมาะสม
2. มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และ ศตจ.ชาติ ในการสนับสนุนให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจน

2. ภูมิภาค

2.1 ฝ่ายกิจการสาขา 1-9

1. กำกับดูแล มอบหมายสั่งการ และประสานงานการดำเนินโครงการกับสำนักงาน ช.ก.ส. จังหวัดและสาขาในสังกัด
2. ติดตามรายงานผลการดำเนินงานของส่วนงานในสังกัด
3. จัดประกวดเรียงความสะท้อนบทเรียนจากบัญชีครัวเรือนระดับภาค

2.2 สำนักงาน ช.ก.ส.จังหวัด/สาขา

1. ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการให้พนักงาน ครุ ก ครุ ข และวางแผนปฏิบัติงาน
2. ประชาสัมพันธ์โครงการให้เกษตรกร ผู้นำเกษตรกร สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และเครือข่ายพันธมิตร เพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนโครงการ
3. ประสานงานกับโรงเรียน องค์กรส่วนท้องถิ่น และส่วนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนโครงการ

4. ปฏิบัติการนำร่องทุกสาขาในตำบลเป้าหมาย พร้อมมอบสมุดบัญชีครัวเรือนให้แก่เกษตรกร
5. ติดตามผลในตำบลนำร่อง เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนขยายผลเต็มพื้นที่
6. จัดเวทีสัมมนาการติดตามผล ในระดับจังหวัด เพื่อรับทราบการสะท้อนปัญหาของชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงจากบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร
7. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ CD VCD เป็นต้น
8. จัดประกวดเรียงความสะท้อนบทเรียนจากบัญชีครัวเรือนระดับจังหวัด

การติดตามผลและการรายงานของโครงการ

1. ขอให้สาขาจัดทำทะเบียนการส่งมอบสมุดบัญชีครัวเรือน และชื่อพนักงานผู้รับผิดชอบในการเป็นที่เลี้ยง ผู้แนะนำ ไว้เป็นเครื่องมือในการติดตามผล
2. สนจ./สาขา ติดตามผลในพื้นที่และการจัดเวทีสัมมนาการติดตามผลระดับจังหวัด พร้อมทั้งสรุปผลการติดตามและปัญหาอุปสรรคจากการจัดเวทีสัมมนา การติดตามผล

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1. ครอบครัวเกษตรกรมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่ายอย่างต่อเนื่อง
2. ครอบครัวเกษตรกรมีการบริหารการเงินที่รู้รายได้ รู้รายจ่าย รู้กำไร รู้ขาดทุน จนสามารถจัดสรรเพื่อการเก็บออมหรือใช้จ่ายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารทางการเงินในครอบครัวในทางที่เป็นประโยชน์ และสามารถจัดทำบัญชีอย่างง่ายได้
4. ครอบครัวเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงบัญชีครัวเรือนสู่บัญชีชุมชนให้บังเกิดผลในการแก้ไขปัญหาหนี้สินและความยากจน

3. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

3.1 ความหมายทัศนคติ

ประภาเพ็ญ (2520 : 1) ได้เรียบเรียงความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติเป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และอื่นๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งบอกถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติเป็นนามธรรม และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ แต่ทัศนคติไม่ใช่แรงจูงใจ (motive) และแรงขับ (drive) หากแต่เป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะโต้ตอบ (state of readiness) และแสดงให้ทราบถึงแนวทางของการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งเร้า

นรินทร์ชัย (2540 : 39) กล่าวว่า ทัศนคติ (Attitude) คือ การรับทราบสิ่งใดจิตใจก็คิด ตอบสนองและให้คุณค่า (Valuing) ของสิ่งเหล่านั้นว่าดีไม่ดี ชอบไม่ชอบ เพื่อเป็นแนวกำหนดในใจว่าจะมีพฤติกรรมอย่างไรต่อสิ่งนั้น

ชาย (2517 : 71) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ความคิดที่ยอมรับ หรือไม่ยอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทัศนคติไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นและฝังอยู่ในใจหลังจากได้ถูกสั่งสอนให้ชอบหรือเกลียด ยอมรับหรือไม่ยอมรับในสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นเวลานานพอสมควร หรือโดยที่ผู้นั้นได้รับประสบการณ์ด้วยตนเอง แต่ต้องเป็นประสบการณ์ที่ประทับใจอย่างรุนแรงหรือเกิดขึ้นบ่อยๆ จนเกิดความรู้สึกฝังใจที่จะยอมรับทัศนคตินั้น ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ ฉะนั้นเมื่อเราประสบสิ่งที่ดี ชอบ ย่อมแสดงปฏิกิริยาอย่างหนึ่ง แต่ถ้าพบสิ่งที่ไม่ชอบ ปฏิกริยาด้านไม่ดีก็จะเกิดขึ้น ทัศนคติของแต่ละบุคคลจะคล้ายกันหรือแตกต่างกัน สุดแต่สิ่งที่เขาได้เรียนรู้และประสบมา

ทรงพล (2538 : 134) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตที่บุคคลมีต่ออะไรก็ได้ และมีลักษณะที่จะพิจารณาได้หลายอย่าง เช่น ลักษณะที่เป็นประเภท ลักษณะที่เป็นปริมาณความเข้มข้น ลักษณะของความจริงหรือเพื่อฝัน ลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลจะถูกควบคุมด้วยทัศนคติ นั่นคือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นเรื่องราวทางสังคมของมนุษย์โดยตรง

สร้อยตระกูล (2545 : 64) นิยามว่า ทัศนคติ คือ ผลผสมผสานของความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งออกมาในรูปการประเมินค่าอันอาจเป็นไปในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ดังนั้นพฤติกรรมมนุษย์ก็คือการแสดงออกซึ่งทัศนคติของเขา อันเป็นผลมาจากความคิด ความเชื่อ ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิหลังและการเรียนรู้ที่ผ่านมาของบุคคลนั้นๆ

ศักดิ์ (2531 : 1) กล่าวว่า Attitude มาจากคำว่า “Aptus” ในภาษาละติน ซึ่งตรงกับคำว่า ความเจازง (Fitness) หรือการปรุ่งแต่ง (Adapted-ness) ทักษะคติเป็นพฤติกรรมกรเตรียมพร้อม ทางสมองในการที่จะกระทำ ซึ่งบ่งบอกถึงหน้าที่ของสภาวะจิตใจ หรือสภาพของอารมณ์ที่ซบซ้อน ก่อนที่คนเราจะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหา โดยส่วนใหญ่แล้วจะขึ้นอยู่กับทักษะคติที่ จะคงไว้ซึ่งสิ่งที่ตนเองมีประสบการณ์มา เพื่อที่จะรักษาทักษะคติที่ถูกต้องไว้จากประสบการณ์ที่ผ่าน มาว่าความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องเป็นอย่างไร ตามระดับความเชื่อถือหรือระดับความรู้สึกที่มีต่อสิ่ง ใดสิ่งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าทักษะคติเป็นนามธรรมที่เป็นพฤติกรรมภายในของคนเรา

สุณีย์ (2525 : 153) กล่าวว่า ทักษะคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ประกอบ ทางด้านความรู้ (Cognitive Component) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) และองค์ประกอบทางด้านแนวโน้มที่จะกระทำ (Behavioral Component) องค์ประกอบทั้งสามด้าน นี้จะต้องมีความสอดคล้องกัน ถ้าองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ทักษะคติของบุคคล นั้นก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ประภาเพ็ญ (2526 : 91) กล่าวว่า ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิดทักษะคติจะกล่าวถึงแหล่งสำคัญ 4 แหล่ง คือ การมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทักษะคตินั้น จากการได้รับข้อมูล ข่าวสารและการสั่งสอน จากการเลียนแบบ และจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทาง ศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ ฯลฯ สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มา และสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิด ทักษะคติบางอย่าง

รัชชัย (2527 : 117-118) กล่าวว่า ทักษะคติของเกษตรกรเป้าหมายที่มีต่อด้านใดด้านหนึ่ง ทั้ง ทางบวกหรือทางลบ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักส่งเสริมการเกษตร ต้องค้นหาให้พบให้ ได้ ไม่ว่าจะก่อนถ่ายทอดหรือระหว่างการดำเนินงานตามขั้นตอน เพราะหากรู้เท่าไม่ถึงการณ์ กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ขัดต่อความคิดเห็นรุนแรงในด้านลบของเขาแล้ว ย่อมยากลำบากที่จะสาน ต่อความสัมพันธ์ให้กระชับแน่นเหมือนเดิม และให้ความหมายของทักษะคติว่า หมายถึงสภาพความ พร้อมของจิตใจแบบหนึ่ง ซึ่งมาจากประสบการณ์ตอบสนองสิ่งเร้า อันเป็นได้ทั้งทางบวกและทาง ลบ ทักษะคติเชิงบวก เรียกว่า ลักษณะนิมาน (Positive attitude) ส่วนเชิงลบ เรียกว่า ลักษณะนิเสธ (Negative attitude) หรือกล่าวง่าย ๆ ว่า ทักษะคติ คือ สภาพจิตใจและอารมณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ แสดงออกต่อมนุษย์ด้วยกัน หรือต่อสภาพสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งทางบวกหรือทางลบ และถือเป็น พฤติกรรมอย่างหนึ่งที่มีความผูกพันกับพฤติกรรมอย่างอื่น ๆ ต่อไป อันก่อให้เกิดผลการปฏิบัติ ตามมาในแนวทางนั้น ๆ นั่นเอง

3.2 สิ่งเร้าทัศนคติ

แสวงสุริย์ (2536 : 193) กล่าวว่า สิ่งเร้าทัศนคติอาจเป็นสิ่งเร้าใด ๆ ก็ได้ที่คงอยู่ให้บุคคลรับรู้ได้ โดยแบ่งสิ่งเร้าทัศนคติทั้งหลายออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สิ่งเร้ากายภาพ เช่น วัตถุ สิ่งของ ต้นไม้ อาหาร อากาศ ภูเขา เป็นต้น และสิ่งเร้าทางสังคม เช่น บุคคล กลุ่มสังคม แนวคิด สถาบัน วัฒนธรรม เป็นต้น

3.3 การเกิดทัศนคติ (Attitude formation)

ประภาเพ็ญ (2520) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Source of attitude) ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย และแหล่งที่สำคัญที่ทำให้คนเกิดทัศนคติ คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทิศทางที่เขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่จะเกิดทัศนคติต่อกรกระทำต่าง ๆ ตามที่เคยรับรู้มา

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ จะเลียนแบบการแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional factors) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

3.4 ประเภทของทัศนคติ

นวม (2535 : 77) แบ่งทัศนคติออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทัศนคติทางสังคม (Social attitudes) เป็นทัศนคติขั้นพื้นฐาน หมายความว่า บุคคลควรประพฤติในลักษณะอันน่าับถือ และควรรู้จักข่มใจตนเองในยามที่ตกอยู่ภายใต้การกดดันทางอารมณ์อย่างรุนแรง

2. ทัศนคติต่อบุคคลพิเศษ (Specific persons) เช่น ทัศนคติที่บุคคลมีต่อ มารดา-บิดา ปู่-ย่า ตา-ยาย พี่น้อง ภรรยา ย่อมแตกต่างกันไปจากทัศนคติที่มีต่อผู้อื่น

3. ทัศนคติกลุ่มชนพิเศษ (Specific groups) ทัศนคติที่มีต่อชุมชน ศาสนา ซึ่งแตกต่างกัน ย่อมต้องแตกต่างกันไป จะเหมือนกันไม่ได้

3.5 หน้าที่ของทัศนคติ

อ้อมเดือน (2540 : 108) กล่าวถึงหน้าที่ของทัศนคติว่ามี 4 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการปรับตัวและคำนึงถึงผลประโยชน์ นั่นคือ ทัศนคติจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวอยู่ในโลกที่ซับซ้อนได้ ทั้งนี้บุคคลจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นสำคัญ โดยทั่วไปแล้ว แต่ละบุคคลมีความต้องการที่จะได้ผลประโยชน์มากที่สุดและเสียผลประโยชน์น้อยที่สุด ฉะนั้นบุคคลจะมีทัศนคติตามแนวทางที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่บุคคล เด็ก ๆ จะพัฒนาทัศนคติทางด้านบวกต่อสิ่งที่สนองความต้องการให้แก่เขา และพัฒนาทัศนคติทางด้านลบต่อสิ่งที่ทำความเลวร้ายให้แก่เขา บุคคลจึงพยายามปฏิบัติตัวในทางที่จะทำรางวัลมาให้ตน เป็นการปรับตัวของบุคคลในการที่จะครองชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้

2. หน้าที่ในการป้องกันตนเอง นั่นคือ การช่วยป้องกันตนเองจากความรู้เกี่ยวกับตัวของเขาเองซึ่งทำให้เขาเกิดความไม่สบายใจ หรือป้องกันเขาจากความเป็นจริงในสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความจริงที่ทำให้เขาเกิดความไม่สบายใจ ทั้งนี้รวมถึงการที่บุคคลหลีกเลี่ยงที่จะยอมรับว่าตัวเขาเป็นคนอย่างไร เพราะถ้ายอมรับแล้วจะเกิดความวิตกกังวลหลีกเลี่ยงที่จะยอมรับว่ามีอันตรายมากจะมากกระทบกระเทือนเขาด้วย เพราะการเชื่อว่ามีอันตรายจากสิ่งเร้าภายนอกเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ จริง จะทำให้บุคคลเกิดความวิตกกังวล เช่น การที่บุคคลมีทัศนคติทางบวกต่อการสูบบุหรี่ เชื่อว่าการสูบบุหรี่ไม่ทำให้เขาเป็นมะเร็งที่ปอด การเชื่อเช่นนี้จะทำให้บุคคลสบายใจ

3. หน้าที่ในการแสดงค่านิยมของตน นั่นคือ บุคคลอาจสร้างความพอใจขึ้นมา โดยการได้แสดงทัศนคติของตนให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น ซึ่งทัศนคตินั้นจะเหมาะสมสอดคล้องกับค่านิยมส่วนตัวของเขา เช่น บุคคลที่มีทัศนคติที่รุนแรงต่อค่านิยมแห่งการมีเสรีภาพ และประชาธิปไตยอาจจะมีการสนองความอยากของตนโดยการมีกิจกรรมที่เป็นการสนับสนุนค่านิยมนั้น

4. หน้าที่ให้ความรู้ นั่นคือ บุคคลทั้งหลายมิใช่ปรารถนาเพียงความเชื่อเพื่อมาสนองความต้องการของตนเท่านั้น บุคคลยังพยายามแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อที่จะได้เข้าใจประสบการณ์ที่ผ่านมาของเขา หรือเข้าใจโลกของเขานั้นเอง ทัศนคติจะช่วยให้ความต้องการของบุคคลบรรลุผล เพราะทัศนคติทำให้บุคคลเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา

3.6 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude change)

นวม (2535 : 78) กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงในทัศนคติของแต่ละบุคคลอาจเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การติดต่อสื่อสาร : วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือเป็นสื่อสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ

2.การติดต่ออย่างใกล้ชิด : ความใกล้ชิดทำให้คนได้เรียนรู้สภาพที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย ความเข้าใจผิดจะหายไป

3.อิทธิพลส่วนบุคคล : อิทธิพลส่วนบุคคลนี้เกิดจากอัตลักษณ์ บุคลิกภาพ และคุณสมบัติทางจิตใจที่แสดงออกมาทางกายกรรมและวจีกรรม บุคคลผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่ดีดังกล่าวนี้ย่อมมีอิทธิพลเหนือทัศนคติของคนอื่นได้ง่าย

4.การตัดสินใจของกลุ่ม : ถ้าหากว่ากลุ่มชนได้ตัดสินใจไปในเรื่องใด ทัศนคติของคนในกลุ่มย่อมคล้อยไปตามนั้น

ธัชชัย (2527 : 118) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเกษตรกรนั้น ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนัก การก่อรูปเกิดขึ้นจากประสบการณ์ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และระบบการตรึงตรงตามค่านิยมของเกษตรกรแต่ละคนที่ได้รับมา การเปลี่ยนทัศนคติในแนวคล้อยตามแนวเดิมนั้น พอมิทางเปลี่ยนได้ หากการหว่านล้อมชักจูงและเหตุผลที่ใช้ประกอบการถ่ายทอดเป็นที่ถูกใจเกษตรกร แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนในลักษณะตรงข้ามกับของเดิมที่เขาถืออยู่ บางครั้งต้องใช้เวลาแรมปีเช่นกันที่จะทำสำเร็จ เรื่องทัศนคติของเกษตรกรจึงเป็นภาระที่ต้องคำนึงถึงโดยรอบคอบ

อ้อมเดือน (2540 : 115) กล่าวว่า ในการชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนทัศนคติ เราต้องคำนึงถึงข้อปลีกย่อยหลายประการ เช่น จะให้ใครเป็นผู้ชักจูงจึงจะเหมาะสม หรือถ้าเราต้องการทำการชักจูงด้วยตนเอง เราควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะทำให้ตัวเรามีลักษณะที่น่าเชื่อถือตามควรจะใช้วิธีการชักจูงอย่างไร ควรชักจูงโดยการติดป้ายประกาศให้อ่านหรือใช้วิธีเข้าไปชักจูงตัวต่อตัว ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความมีประสิทธิภาพในการชักจูงด้วย บางครั้งเราจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะของผู้ที่เราไปชักจูงว่าเป็นอย่างไร เพื่อหาวิธีดำเนินการชักจูงที่มีประสิทธิภาพต้องตามลักษณะของผู้ถูกชักจูง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการชักจูง ได้แก่ แหล่งที่มาของสารสื่อชักจูง หรือตัวผู้ชักจูง ช่องทางในการสื่อสารชักจูง วิธีการสื่อสารชักจูง สภาพการณ์ในขณะที่ชักจูง ตลอดจนลักษณะของผู้ที่ถูกชักจูง

นอกจากนี้องค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสารล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ทัศนคติของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว แม้จะคงทนแต่ก็จะสามารถเปลี่ยนได้โดยตัวบุคคล สถานการณ์ ข่าวสาร การชวนเชื่อ และสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กับค่านิยมของบุคคลนั้น ตลอดจนอาจเกิดจากการยอมรับโดยการบังคับ เช่น กฎหมาย ข้อบังคับ

3.7 ความสำคัญและประโยชน์ของทัศนคติ

ถวิล (2532 : 47) กล่าวว่า

1. ทัศนคติเป็นเสมือนบันทึกรายการดี เพราะเพียงแต่รู้ว่าเขามีทัศนคติอย่างไร เราก็สามารถที่จะสรุปพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาได้
2. ทัศนคติทำให้เราสามารถที่จะพิจารณาตัดสินสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นหรือต่อสิ่งอื่น
3. ความเข้าใจเรื่องทัศนคติ ช่วยให้อธิบายถึงความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมของแต่ละบุคคล จะช่วยให้สามารถอธิบายถึงสถานภาพของสังคมได้
4. ทัศนคติเป็นความสำคัญที่บุคคลพึงมีและเขาเห็นว่าถูกต้อง โดยไม่คำนึงถึงความเกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น และทัศนคติของเขาจะมีส่วนทำให้บุคคลอื่น สถาบันต่าง ๆ และปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เขาเกิดการรับรู้ในสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเขา ซึ่งเขาต้องพยายามศึกษา เพื่อผลประโยชน์ในตัวของเขาเอง
5. ความเข้าใจเรื่องทัศนคติ ทำให้เกิดแนวคิดที่กำหนดขึ้นโดยไม่รู้ตัว ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความเปลี่ยนแปลงในระหว่างที่แสดงถึงการขัดแย้งของแรงกระตุ้น
6. ความเข้าใจเรื่องทัศนคติ ทำให้เกิดการโต้เถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมว่าเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม สัญชาติญาณ และการเรียนรู้สามารถที่จะทำให้เกิดทัศนคติ
- 7 ในแนวของจิตวิทยา ความเข้าใจเรื่องทัศนคติเป็นการจัดเตรียมจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความสนใจในทัศนคติต่าง ๆ อันจะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและพฤติกรรม

4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า กองคิดตามและประเมินผล ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2548) ได้ทำการศึกษาและประเมินผลโครงการครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน จากเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. พบว่า ปัจจุบันเกษตรกรลูกค้า ธกส. มีการจดบันทึกรายรับ – รายจ่ายภายในครัวเรือนลงในสมุดบัญชีครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.4 อันเป็นผลมากจากการได้รับการอบรมหรือคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. จนสามารถจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายลงในสมุดบัญชีครัวเรือนได้อยู่ในระดับถูกต้องมาก ในอัตราร้อยละ 41.4

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ภายในครัวเรือน อาทิเช่น มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน และหารายได้เพิ่ม ร้อยละ 70.0 มีการจำแนกรายจ่ายที่จำเป็น รายจ่ายที่ไม่ค่อย

จำเป็นและรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย ร้อยละ 70.9 มีความคิดที่จะลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง ร้อยละ 36.4 ซึ่งรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ได้แก่ ลดค่าเช่า บุหรี่ ค่าเครื่องแต่งกาย ส่วนการวางแผนนำเงินที่เหลือไปใช้จ่าย กรณีมีรายรับมากกว่ารายจ่าย ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ใช้ในครัวเรือน และฝากธนาคาร ร้อยละ 32.4 และ 30.3 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าการจذبบัณฑิตมีประโยชน์ ทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 68.1 และคิดว่า จะจذبบัณฑิตรายรับ – รายจ่าย ลงในสมุดบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 89.8

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจذبบัณฑิตสมุดบัญชีครัวเรือนนั้น ส่วนใหญ่อ้างว่าไม่ค่อยมีเวลา ต้องทำงานเช้าถึงเย็น ธนาคารจึงควรกระตุ้นเกษตรกรให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจذبบัณฑิตในประเด็นที่ทำให้ทราบรายรับ – รายจ่าย และตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น

กานต์รวี (2550) ได้ทำการศึกษาถึงทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกรลูกค้า ผู้กู้เงินจาก ธ.ก.ส. ที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าผู้กู้เงินจาก ธ.ก.ส.

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ พฤติกรรมของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่เคยได้รับแจกสมุดบัญชีครัวเรือนจาก ธ.ก.ส. คิดเป็นร้อยละ 87.8 เคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.3 เคยได้รับการสอนการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากพนักงาน ธ.ก.ส. คิดเป็นร้อยละ 78.9 โดยมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้หลังการอบรม คิดเป็นร้อยละ 68.9 มีการจذبบัณฑิตบัญชีครัวเรือนด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 65.6 ส่วนการให้ผู้อื่นเป็นผู้จذبบัณฑิตบัญชีครัวเรือนให้ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ภรรยาเป็นผู้จذبบัณฑิตบัญชีครัวเรือนให้ คิดเป็นร้อยละ 65.6 ความต่อเนื่องในการจذبบัณฑิตบัญชีครัวเรือน มีการจذبบัณฑิตบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 52.2 สาเหตุที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถจذبบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง ได้มีสาเหตุมาจากการ ไม่มีเวลา คิดเป็นร้อยละ 54.4

ทัศนคติของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อการทำบัญชีครัวเรือน คือ ทำให้ทราบรายได้-รายจ่าย ของตนเองในแต่ละเดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือ ทำให้วางแผนการชำระหนี้ ธ.ก.ส. ได้ครบจำนวนและตรงตามเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ทำให้มีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบและไม่ฟุ่มเฟือย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ทำให้สามารถปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ทำให้มีเงินออมมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการทำบัญชีอย่างง่ายไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และยังทำให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อน มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนความคิดเห็นที่อยู่ในระดับไม่มีความคิดเห็น คือ ทำให้สามารถวางแผนเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14

อีกทั้งเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากเห็นว่ามิประโยชน์และยังทำให้ทราบรายละเอียดรายได้-รายจ่าย ของตนเองในแต่ละเดือน อีกทั้งยังสามารถวางแผน การชำระหนี้ ธ.ก.ส. ได้ครบจำนวนและตรงตามเวลาที่กำหนด มีเงินออมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายในครัวเรือนอย่างรอบคอบไม่ฟุ่มเฟือย มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินและหารายได้เพิ่ม และสามารถปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน คือ ไม่ค่อยมีเวลาจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เนื่องจากเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่ ต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น ทำให้ไม่มีเวลาในการเขียนหนังสือหรือเกิดความเหน็ดเหนื่อย จึงไม่ค่อยสนใจที่จะบันทึกรายรับ-รายจ่าย อีกทั้งรายรับของเกษตรกรไม่ได้มีรายรับทุกวันจึงทำให้เกษตรกรไม่สนใจที่จะจดบันทึกบัญชีครัวเรือน